യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 150

മുനിരുവാച .
ഏവംപ്രകാരയാ യുക്ത്യാ തേനായം മുനിനാ തദാ .
തഥാഹം ബോധിതോ യേന ഗതോ വിദിതവേദ്യതാമ് .. 1
തതോഽസൗ ന മയാ ത്യക്തശ്ചിരപ്രാർഥനയാ തയാ .
അവസത്തേന തത്രാസൗ മൃതസ്യാപി തഥൈവ ച .. 2
യേനൈതന്മുനിനാ പ്രോക്തമിന്ദൂദയശുഭം വചഃ .
സോഽയം പശ്യ മുനിശ്രേഷ്ഠസ്തവ പാർശ്വേ വ്യവസ്ഥിതഃ .. 3
അനേനോക്തമനുക്തേന മമൈതന്മോഹഘാതിനാ .
ദൃശ്യപൂർവാപരജ്ഞേന യജ്ഞേനേവാത്തമൂർതിനാ .. 4
അഗ്നിരുവാച .
തദാകർണ്യ വചസ്തസ്യ മുനേർവ്യാധോഽഭവത്തദാ .
പ്രത്യക്ഷഃ സ്വപ്നസർഗഃ കിമിതി ഖിന്ന ഇവ സ്മയാത് .. 5
വ്യാധ ഉവാച .
അഹോ മഹച്ചിത്രമിദം മുനേ മനസി ദുഃസഹമ് .
കഥിതം മേഽദ്യ ഭവതാ ഭവതാപാപഹാരിണാ .. 6
യത്സ്വപ്നകഥിതസ്യേയം ജാഗ്രത്പ്രത്യക്ഷതോച്യതേ .
ലഭ്യതേഽപി ച തന്നാമ വേദ ചിത്രമിദം മുനേ .. 7
കഥമേഷ മഹാൻസ്വപ്നപുരുഷഃ സ മുനീശ്വര .
ജാഗ്രത്യപി സ്ഥിരീഭൂതോ ഭൂതോ ബാലമതേരിവ .. 8
ഏവമാശ്ചര്യമാഖ്യാനമുച്യതാം മേ യഥാക്രമമ് .
കുതഃ കസ്യ കിമേതദ്വാ പരമോ ഹി സ വിസ്മയഃ .. 9
മുനിരുവാച .
തതഃ ശ്രൃണു മഹാഭാഗ വൃത്തം ചിത്രം കിമത്ര മേ .
കഥയാമി സമാസേന സഹസാ മാം കുരു ത്വരാമ് .. 10
അനേനൈതത്തദാ തത്ര വർണിതം ബോധനായ മേ .
ബുധ്യോഽഹമഭവം ചാശു മഹതോഽസ്യ തയാ ഗിരാ .. 11
തത ഏതദ്ഗിരാ പൂർവഃ സ്വസ്വഭാവഃ സ്മൃതോ മയാ .
അവദാതോഽവദാതേന നഭസേവ തപാത്യയേ .. 12
അഹോ നു സോഽഹമഭവം മുനിരിത്യുദിതാശയമ് .
അഹമാസം ഹൃദാ സ്ഫീതാത്സ്നാതോഽവസ്ഥിതവിസ്മയാത് ..13
ഇമാം ഭോഗാസ്ഥയാവസ്ഥാം പ്രാപ്തോഽസ്മ്യജ്ഞ ഇവാധ്വഗഃ .
ധാവഞ്ഛ്ര-മാർതി/രം(ബു-അ)ർഥീ+ വ്യർഥയാ മൃഗതൃഷ്ണയാ .. 14
കഷ്ടം ദൃശ്യോപലമ്ഭേന ഭ്രാന്തിമാത്രാത്മനാ സതാ .
ബാലോ വേതാലകേനേവ പ്രാജ്ഞോഽപി ച്ഛലിതോ ഹ്യഹോ .. 15
അഹോ നു ചിത്രമേതേന മിഥ്യാജ്ഞാനേന വൽഗതാ .
നീതഃ സർവാർഥശൂന്യേന പദവീം കാമിമാമഹമ് .. 16

അഥവാ യഃ സോഽഹമപി ഭ്രാന്തിമാത്രം ന സന്മയഃ .
തഥാപി ചിത്രശതതാ യന്നാമാസദ്വിഡമ്ബ്യതേ .. 17
നാഹമസ്മി ന ചൈവേയമിദം നായമപി ഭ്രമഃ .
ചിത്രം സർവമിദം മിഥ്യാ സർവം ച സദിവ സ്ഥിതമ് .. 18
കിമിദാനീം മയാ കാര്യമിഹ ബന്ധഭിദാന്തരഃ .
വിദ്യതേ മേഽങ്കുരശ്ചേദ്യം തത്താവത്സംത്യജാമ്യഹമ് .. 19
ആസ്താമേതദവിദ്യൈഷാ വ്യർഥരൂപാ കിമേതയാ .
ഭ്രാന്ത്യാ ഭ്രാന്തിരസദ്രൂപാ ത്യക്ത്വൈവൈഷാ മയാധുനാ .. 20
ഉപദേഷ്ടാ മുനിരയമേഷോഽത്ര ഭ്രാന്തിമാത്രകമ് .
ബ്രഹ്മൈവാഹമിവാഭാതി രൂപമേതദ്ദിവാഭ്രവത് .. 21
തദേവം താവദുദിതജ്ഞാനം വക്ഷ്യേ മഹാമുനിമ് .
ഇതി സംചിന്ത്യ സ മുനിസ്തത്ര പ്രോക്ത ഇദം മയാ .. 22
മുനിനായക ഗച്ഛാമി തച്ഛരീരമിദം നിജമ് .
ദ്രഷ്ടും യച്ച പ്രവൃത്തോഽസ്മി ശരീരം തദപീക്ഷിതുമ് .. 23
ഇത്യാകർണ്യ സ മാമാഹ ഹസന്മുനിവരസ്തദാ .
കുതസ്തൗ ഭവതോ ദേഹൗ തൗ സുദൂരതരം ഗതൗ .. 24
ഗച്ഛാത്മനൈവ വാ പശ്യ വൃത്താന്തം വൃത്തകോവിദ .
പശ്യ താവദ്യഥാവൃത്തം ദൃഷ്ടാന്തം ജ്ഞാസ്യസി സ്വയമ് .. 25
ഇതി സംചിന്ത്യ തം ദേഹം വിദം ഭൂസത്തയാഽഽസ്മികമ് .
ത്യക്ത്വാ ചിദാത്മാ തത്പ്രാണാത്പവനേ യോജിതോ മയാ .. 26
പ്രാക്തനം ദേഹമാലോക്യ യാവദായാമ്യഹം മുനേ .
ഇഹൈവ താവത്-സ്ഥാതവ്യ/മി+ത്യു+ക്ത്വാഹം ഗതോഽനിലമ് .. 27
അഥ വാതരഥാരൂഢോ ഗഗനം ഭ്രാന്തവാനഹമ് .
പുഷ്പാമോദ ഇവാനന്തം ഗത്വാ ച ത്വരയാ ചിരമ് .. 28
തതശ്ചിരമപി ഭ്രാന്ത്വാ യദാ ഗലവിലം ചലൻ .
അഹം ന പ്രാപ്തവാംസ്തസ്യ കിംചിദസ്യാശയസ്ഥിതഃ .. 29
തദാ ഖേദമുപായാതഃ പരമം പുനരാഗതഃ .
ഇദമേവ ജഗജ്ജാലമഹമാലാനമാത്മനഃ .. 30
ഇഹേമം ലബ്ധവാനഗ്രേ തതോ മുനിമനുത്തമമ് .
പൃഷ്ടവാനഹമേകാഗ്രസ്തത ഏവമിദം ഗൃഹേ .. 31
കിമേതദ്ഭഗവൻബ്രൂഹി പൂർവാപരവിദാംവര .
ത്വം പശ്യസി യഥാവൃത്തമുത്തമജ്ഞാനചക്ഷുഷാ .. 32
യസ്യ ദേഹം പ്രവിഷ്ടോഽഹം സ ച മദ്വപുരേവ ച .
ക്വ താവുഭൗ ഗതൗ ദേഹൗ ന ലബ്ധൗ കേന ഹേതുനാ .. 33
മയാതിചിരമാഭോഗി ഭ്രാന്തം സംസാരമണ്ഡലമ് .
സ്ഥാവരാദാഽഽത്മനഃ കസ്മാത്പ്രാപ്തം ഗലബിലം ന തത് .. 34
ഗത്വേതി പൃഷ്ടഃ സ മുനിഃ സമുവാച മഹാശയഃ .
ജാനാസി തത്സ്വയം കസ്മാദിതി താമരസേക്ഷണ .. 35
ഏതദാലോകയസി ചേത്സ്വയം യോഗൈകസംവിദാ .
തത്പശ്യസ്യേവ നിഃശേഷം യഥാ കരതലാമ്ബുജമ് .. 36

തഥാപി യദി ശുശ്രൂഷാ തവാസ്തി വചസാ മമ .
തദിദം ശ്രൃണു വക്ഷ്യാമി യഥാവൃത്തമഖണ്ഡിതമ് .. 37
തപസ്താമരസോഷ്ണാംശുഃ കല്യാണകമലാകരഃ .
ജ്ഞാനാബ്ജസ്യ ഹരേർനാഭിർനാസ്തി താവദയം ഭവാൻ .. 38
സ ത്വം കദാചിത്തപസി സ്ഥിതഃ സ്വപ്നദിദൃക്ഷയാ .
കസ്യചിദ്ധൃദയം ജന്തോഃ പ്രവിഷ്ടഃ പുഷ്ടസംവിദാ .. 39
യത്ത്വം പ്രവിഷ്ടോ ഹൃദയം തത്രേദം ഭുവനത്രയമ് .
ദൃഷ്ടവാനസി വിസ്തീർണം രോദസീ വിപുലോദരമ് .. 40
ഇതി ത്വയി ചിരം വ്യഗ്രേ ദേഹസ്തസ്യ തഥാപി ച .
സ സംസുപ്താകൃതിര്യത്ര സ്ഥിതസ്തത്ര മഹാവനേ .. 41
ലഗ്നോഽഗ്നിർധൂമധൂമ്രാഭ്രസാമ്ബരാമ്ബരഡമ്ബരഃ .
വലദ്വലചലാലാതചക്രസൂര്യേന്ദുമണ്ഡലഃ .. 42
ദഗ്ധാഭ്രഭസ്മസംപൂർണധൂമാഭ്രാസിതകമ്ബലൈഃ .
ആനീലാകാശദലപൈരിവ സംഛാദിതാമ്ബരഃ .. 43
ദരീഗൃഹവിനിഷ്ക്രാന്തസിംഹനിർഹ്രാദതർജിതൈഃ .
സ്ഫുടൈശ്ചടചടാസ്ഫോടൈർജഡീകൃതദിഗന്തരഃ .. 44
താലീതമാലമാലാനാം ഗതാനാമഗ്നിവൃക്ഷതാമ് .
പാതൈരുത്പാതവഹ്ന്യഭ്രകവത്കരകരൈർഘനഃ .. 45
ദൂരദേശഗതൈർദൃഷ്ടസ്ഥിരസൗദാമനീധിയാ .
ദ്രവത്കനകനിഷ്യന്ദകുട്ടിമം വ്യോമ ദർശയൻ .. 46
കണൈസ്താരാഗണം കാന്തൈർവ്യോമ്നി ദ്വിഗുണതാം നയൻ .
വക്ഷഃസ്ഥബാലവനിതാനയനാനന്ദനന്ദനഃ .. 47
ജ്വാലാധമധമാശബ്ദപ്രധ്മാതഗഗനോദരഃ .
ദരീഗൃഹവിനിഷ്ക്രാന്തഭ്രാന്തോന്നിദ്രവനേചരഃ .. 48
അർധദഗ്ധദ്രവത്സിംഹമൃഗവ്യാധവിഹംഗമഃ .
ക്വഥ+ത്സരഃസരിത്-സ്രോതോ/രന്ധിതോഗ്ര-വനേചരഃ .. 49
വലജ്ജ്വാലാജ്വലദ്ബാലചമരീചാരുചഞ്ചുരഃ .
ദഹ്യമാനവനപ്രാണിമേദോഗന്ധാവൃതാമ്ബുദഃ .. 50
തേന കല്പാഗ്നികല്പേന വൽഗതാ വനവഹ്നിനാ .
സയുഷ്മദാ+ശ്രമോ ദഗ്ധഃ സർപേണേവ പ്രസർപതാ .. 51
വ്യാധ ഉവാച .
തത്ര തസ്യാഗ്നിദാഹസ്യ ഹേതുഃ കഃ പ്രാകൃതോ മുനേ .
തദ്വനം തേ ബടുവരാഃ സർവം നഷ്ടം കഥം സഹ .. 52
മുനിരുവാച .
സംകല്പകമനസ്പന്ദഃ സംകല്പാദിക്ഷയോദയേ .
യഥാ ഹേതുർനിരാസ്പന്ദോഽചിരാദ്ധി ത്രിജഗത്തഥാ .. 53
ഹൃദയേ ച വനാന്തേ ച ക്ഷോഭാക്ഷോഭേഷു കാരണമ് .
യഥാ സ്പന്ദോഽചിരാത്സ്പന്ദസ്തഥാ ത്രിജഗതാമിഹ .. 54
ധാതുഃ സംകല്പനഗരം ജഗത്തത്സ്പന്ദനം ത്വിഹ .
പ്രജോദയക്ഷയക്ഷോഭവർഷാവർഷാദികാരണമ് .. 55

ബ്രഹ്മാദിമാനസോഽപ്യസ്യ സോഽപ്യന്യത്ര ചിദമ്ബരേ .
ഇത്യപര്യവസാനേയം ശാന്തൈകാ ചിന്നഭോഗതിഃ .. 56

ചിതിനഭസി ചിന്നഭഃശ്രീഃ
കചതീതി നിരാമയാ വിദുഷാമ് .
മൂർഖാണാം തു യഥൈഷാ
യാദൃഗ്വാ തന്മയീഹ ന സത് ..57

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണ പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ പരമോപ-ദേശോ നാമ പഞ്ചാശ-ദധിക-ശതതമഃ
സർഗഃ ..150 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
4.1.2023